

FİNANSMAN SAĞLAMADA MUDARABE SUKUK VE MÜŞAREKE SUKUKUN ORTAKLIĞA DAYALI KİRA SERTİFİKALARI BOYUTUYLA DEĞERLENDİRİLMESİ VE MUHASEBELEŞTİRİLMESİ

Dr. Öğr. Üyesi Hakan ÇELENK*

Asım ÇEBİ*

ÖZET

Sukuk, küresel sermaye piyasasında yeni bir gelişmeyi temsil etmektedir. Son yıllarda islami finansal enstürümanlardan sukukta bir artış yaşandı. Bu, islami finansın büyümesi için büyük bir potansiyel sunmaktadır. Hızla büyüyen tüm İslami sermaye piyasası menkul kıymetlerinin hiçbiri sukuk kadar popüler değildir. İslami sermayenin ülkemize çekilmesi gerçekten önemli hale gelmiştir. Ayrıca ülkemiz içindeki faize karşı duyarlı yatırımcıların da bu alan üzerinden ekonomiye kazandırılmaları gerekmektedir. Faizsiz finans sektöründe ortaya çıkan ve “faizsiz bono” olarak tanımlanan sukuk ülkemizde “kira sertifikası” adıyla düzenlenmiştir. Bu sebeple ülkemizde sukuk uygulamalarını artırmak amacıyla çeşitli düzenlemeler yapılmaktadır. Özellikle bu çalışmada ülkemiz açısından müşareke sukuk ve mudarebe sukukun işleyişi, değerlendirilmesi ve muhasebeleştirilmesi ele alınmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Müşareke Sukuk, Mudarebe Sukuk, Kira Sertifikası, İslami Sermaye

Jel Sınıflandırması: G11, M41, M49.

IN PROVIDING FINANCE EVALUATION AND ACCOUNTING ACCORDING TO PARTNERSHIP-BASED CERTIFICATES OF LEASE OF MUDARABA SUKUK AND MUSHARAKA SUKUK

ABSTRACT

Sukuk represents a new development in the global capital market. In recent years, Islamic financial instruments have experienced an increase in sukuk. This offers great potential for the growth of Islamic finance. None of the fast-growing Islamic capital market securities are so popular. The withdrawal of Islamic capital to my country has become really important. In addition, investors sensitive to the interest in our country need to gain economies over this area. Sukuk, which has arisen in interest-

* Marmara Üniversitesi İşletme Fakültesi Muhasebe Finansman Bölümü, İstanbul/Türkiye e-mail: hcelenk72@yahoo.com

* SMMM ve Bağımsız Denetçi, İstanbul/Türkiye, e-mail: asimcebi@hotmail.com

free finance sector and has been defined as "interest-free bond", has been issued as "certificate of lease" in our country. For this reason, various regulations are being implemented in our country in order to increase sukuk applications. Especially, in this study, the functioning, evaluation and accounting of musharaka sukuk and mudaraba sukuk in terms of our country are taken into consideration.

Key Words: *Musharaka Sukuk, Mudaraba Sukuk, Certificate of Lease, Islamic Capital*

Jel Classification: *G11, M41, M49.*

1. GİRİŞ

Son on yılda islami finansal sektör ciddi bir şekilde büyüdü. Sermaye piyasası tabanlı ürün ve hizmetlerde, bankacılık temelli endüstriyi daha geniş bir alana çekmiş ve böylece finansal çeşitlilik yaratarak güç kazanmıştır. İslami sermaye piyasalarının önemli ve fark edilir başarısı dünya genelinde sukuk piyasasının büyümesidir. Bu sebeple son yıllarda sukuk'un popülaritesinin artmasındaki etken, sukuk ihracıyla islami sermaye piyasalarından kullanılan fonlara ciddi anlamda hükümetlerin ve şirketlerin gereksinim duymasıdır. Sukuk'un yapılandırılması ve geliştirilmesi için kullanılan araçların şeriat değerlerine ve ilkelerine uygun olması gerekir. Bu geleneksel enstrümanlardan, sukuk'u ayıran bir özelliğidir. (Godlewski, Ariss ve Weill, 2010: 204) Bu süreçler, dini hassasiyetler ortaya çıkan çeşitli finansal ihtiyaçlarla birlikte, Malezya ve Körfez ülkelerinde ve ekonomilerinde küresel hale gelmesiyle Sukuk finansman modelini ortaya çıkarmıştır. Körfez sermayesinin küresel ekonomide büyük bir yere sahip olması Avrupalı ve Amerikalı ekonomistleri de bu doğrultuda yönlendirmiştir. Zamanla ihtiyaçlar doğrultusunda finansman modellerine göre sukuk çeşitlenmiş, yatırımcılar için yeni bir yatırım aracı ve fon arayanlar için yeni bir finansman kaynağı ortaya çıkmıştır. (Selçuk, 2014: 229) Sukuk fonları artırmak için kullanılan bir finansal enstrümandır. Sukuk hem devlet hem de özel sektör de kaynak mobilizasyonu yönüyle finansal bir enstrüman olarak düşünülebilir (Said ve Grassa, 2013: 252).

Sukuk, islami tahviller olarak adlandırılan şeriate uygun menkul kıymetler (Nienhaus, 2016: 88) olarak ifade edilmiş olsa da sukuk için islami yatırım sertifikaları tanımı en doğru olanıdır. (Adam ve Thomas, 2005: 3) Zaten sukuk; Arapçada sertifika vesika anlamına gelen "Sak" kelime kökünden türemiştir. Sak kelimesinin çoğulu olan "yazılı belge, resmî tutanak" anlamındadır. Sukuk yaygın olduğu ekonomilerde faizli bono, tahviller için senet, islami tahvil niteliği taşıyanlar için sukuk kelimesi kullanılır. Sukuk bir varlığa sahip olmayı sağlayan ve o varlıktan fayda sağlama hakkı doğuran islami tahvillerdir. (Selçuk, 2014: 229). Sukuk, literatürde, İslami tahvil, faizsiz bono, İslami finansal sertifika, İslami Varlığa dayalı menkul kıymet gibi isimlerle de anılmaktadır (Söyler, 2015: 19). Sukuk diğer finansal araçlardan farklı olarak mülkiyet hakkı ve mülkiyetten kaynaklanan gelirden pay alma hakkı doğurur (Ausaf, 1993:49). Mülkiyetin varlığı ve sukukun bir varlığa dayanması esastır. Sukukta temelde varlık önkoşuldur ve sukuk tanımlandığı ölçüde, varlık temelli olması gerekir. (Adawiah, Kloplic, Ellias ve Haron, 2015: 106) Sukuka konu olan varlık yada varlıklar; menkul veya gayrimenkul niteliğindeki

varlıklar olabileceği gibi emtia, yatırım projesi, gelecekte teslim dayanan satış anlaşması ya da emek ve sermaye katkısına dayanan bir ortaklık olabilmektedir. (Alpaslan, 2014: 16).

Sukuk çeşitleri dayandığı finansman modellerine göre çeşitlilik gösterir. Daha çok icara sukuk, salem sukuk, istisna sukuk, mudarabe sukuk, wakala sukuk, melez sukuk, murabaha sukuk, müşareke sukuk türleri ihraç edilmektedir.

Sukuk önceden belirlenmiş ödemelere bölünebilir. Bu süreç kar paylaşımına izin verdiği gibi, bazı durumlarda zararı da bu paylaşımın içine katabilir. Burada mudarebe ve müşareke sukuk türü öne çıkmaktadır. Mudarebe sukuk kar paylaşımına örnektir. Kar paylaşımının yanında zarar paylaşımının da söz konusu olduğu sukuk müşareke sukuktur. (McMillen, 2007:429) Mudarebe ve Müşareke sukuk türü bir çeşit ortaklıktır. Bu ortaklık türü üzerinden sukuk ihracı gerçekleşir. Bu türleri birbirinden ayıran temel esaslar mevcuttur. Türkiye de sukuk kira sertifikaları adı altında anılmaktadır. Kira sertifikaları sahipliğe, yönetim sözleşmesine, alım satıma, ortaklığa ve eser sözleşmesine dayalı olarak beş türde ihraç edilmektedir. Mudarebe ve müşareke sukuk türleri ortaklığa dayalı kira sertifikası adı altında tanımlanmıştır.

2. MUDARABE SUKUK

Mudarebe sukuk, durağan sermayeyi akışkan hale getiren dinamik bir süreçtir. (Brugnoni, 2008: 21) Emek sermaye ortaklığının taraflarından birinin veya dışardan bir üçüncü bağımsız bir tarafın mudarebe finansmanı ortaklığı esaslarına çerçevesinde yönetmek üzere yetkilendirildiği iktisadi projeleri temsil eden ortaklık sertifikalarıdır. Emek sahibi (mudârib) olarak, sukuku ihraç eden taraf nitelendirilirken sukuk yatırımcıları sermaye sahibini (rabbü'l mal) temsil eden taraftır. (Odabaşı ve Aktepe, 2012: 373-378) Yani mudarabe finansmanı, rabbü'l mal'ın (finansör), Mudaribe (bir gişimciye, emek sahibine veya bir iş girişiminde fonları kullanan kişiye) fon sağlayan bir ortaklık düzenlemesidir. (Venardos, 2010: 67)

Sukuk ihracı ile oluşturulan fon ortaklıkta kullanılacak olan sermayedir. Bu sukuk modeline göre ihraç edilen sertifikalardan alan sukuk yatırımcıları ortaklığın varlıklarına ve mudarebe sözleşmesinde belirlenen oranda kardan pay alırlar. Zararın söz konusu olduğu durumlarda sadece sermaye sahibi yani sukuk yatırımcıları zarardan etkilenir (Odabaşı ve Aktepe, 2012: 373-378) . Bu sebeple mudarabe ortaklık türünde, ortaklık fiilen başlamadan önce sermaye miktarı, kâr dağılımına ilişkin şartlar ve mudaribin sermayeyi işletirken sahip olduğu yetkiler gibi konuların karara bağlanması gerekir. Mudârib belirlenen şartlar çerçevesinde sermayeyi işletmeye başlar. (Kumaş, 2006: 376) Diğer bir ifadeyle, mudarebe sözleşmesi mudarebe sözleşmesinde olması gereken tüm şartları içermeli ve kar dağıtımını da şeriat kurallarına uygun olmalıdır. Mudarabe sukuk, taraflarına önceden belirlenmiş bir kazancı elde etmede garanti veremez (al-Bashir ve Al-Amine, 2001:8). Bu durum, Mudarabe sukukta, projenin getirisine göre belirlenen ve değişen getirilerin söz konusu olduğunu göstermektedir (El-Nahwi, 1993:65).

Mudarabe sözleşmesinde kar paylaşımı oransal olmalıdır ve kar önceden belirlenmiş oranda dağıtılır. Bu sebeple kar paylaşımının belirli bir tutar içermesi mümkün değildir. (Şekerci, 1981:15) Fon verenler sermaye sahipleri olup, toplanan fonlar mudarabe sermayesidir. Mudarabe sukukta Sertifika ihraççısı mudarib yani girişimcidir. Sertifika sahipleri mudarabe faaliyetindeki varlıkların ve anlaşma başına düşen kâr payının sahibidir. (Yılmaz, 2014: 88) Bu sebeple sermayedar koyduğu sermayeyi, kar dağıtımını yapılmadan önce geri alır. Ortaya çıkmış masraflar kardan düşüldükten sonra iki taraf arasında elde edilen kâr önceden belirlenmiş oran üzerinden paylaşılır. Diğer taraftan zararın doğması durumunda zarardan sorumlu olan ise yalnızca sermaye sahibidir. Bu zarardan emek sahibi (Mudarib), sorumlu tutulamaz. Emek sahibinin tek kaybı işgücüdür. (Khan, 2003:129) Dolayısıyla mudarabe sözleşmesi, faiz oranı önceden belirlenmiş bir faizli finansman yönteminden tamamen farklı, islami kurallara uygun yeni bir finansman yöntemi olarak görülmektedir (Khayrullah, 1994: 80).

Özel Amaçlı Kuruluş (Special Purpose Entity) ortaklığa dayalı, kar oranları belirlenmiş Mudarebe sukuk ihracında bulunur. Sukuk ihracına, projeye ortak olmak isteyen yatırımcılar bu sukuklardan alarak ortak olurlar. Mudarebe sözleşmesi varlık kiralama şirketi ve kaynak firma tarafından imzalanır. Mudarebe sözleşmesinde tüm şartlar ayrıntılı bir şekilde yer alır. Taraflar sözleşme ile kendi sorumluluklarını yerine getirir. Emek sermaye ortaklığı faaliyetin tamamlanması ile sona ermesiyle sözleşmeye uygun olarak kar paylaşımı yapılır. Girişimci belirlenmiş tahmini tutardan daha yüksek oranda kar elde eder ise girişimci sözleşmedeki payı artırılabilir. Bu pay yönetimdeki başarısından dolayı verilmektedir. Sukuk yatırımcıları periyodik olarak payları oranında kar elde ederler (DIFC, 2009: 29-30).

3. MÜŞAREKE SUKUK

Müşareke sukuk için bir sözleşme içerisinde ortaklık sermayesinin satışsıdır şeklinde kısa bir tanım yapılabilir (Brugnoni, 2008: 21). Müşareke arapça shirkah veya sharikah kelimelerinden türemiş karma ortaklık, karma varlık veya karma iştirak anlamına gelmektedir. Müşareke sukuk: Mülkiyete dayalı bir projenin kira sertifikasıdır. Bir projeye sermaye oluşturmak için sukuk ihraç eden taraf ile sukuk yatırımcısının fon sağladığı Müşareke sukuk sözleşmesi prensipleri dahilinde faaliyette bulunulan kira sertifikasıdır (Saripudin, Mohammad, Razif, Abdullah ve Rahman, 2012: 169-170) .

Müşareke sukukun aşamaları şu şekilde sıralanabilir. Kaynak kuruluş ile özel amaçlı şirketin yapmış olduğu Müşareke ortaklık sözleşmesi kapsamında özel amaçlı şirket sukuk ihracında bulunur. Özel amaçlı şirket Müşareke sukuk yatırımcısından elde ettiği sermaye ile kaynak kuruluşa fon sağlar. Kaynak kuruluşta ortaklık payını ortaya koyar. (DELOİTTE, 2015: 10) Sukuk ihraç eden özel amaçlı şirket ile yatırımcıya kar, önceden belirlenmiş oranda dağıtılır. Müşareke sukuk sözleşmesindeki bu orana göre periyodik olarak kar dağıtımını yapar. Dolayısıyla müşareke sukuk sözleşmesi kapsamında kar, özel amaçlı şirket ve kaynak kuruluşun aralarında belirli bir oranda mutabık kaldıkları paylardır.

Zarar olması durumunda da zarar her iki taraf arasında belirlenmiş orana göre paylaşılır. Yatırımcı geri ödemelerdeki kar veya zararı kabul eder. (Hanefah, Naguchi ve Muda, 2013: 111)

Dört Ehl-i sünnet mezhep imamlarına göre Müşareke sukukta kar zarar paylaşımı farklılık gösterir. İmam Malik ve İmam Şafi'ye göre Müşareke finansman modelinde yapılan iş neticesinde oluşacak kar veya zarar ortakların iş için ortaya koydukları sermaye oranlarına göre dağıtılmalıdır. İmam Hanbel'e göre işe başlamadan kar veya zarardan tarafların alacağı oranlar belirlenmiş ise bu oran üzerinden kar veya zarar dağıtılabilir. Eğer işe başlamadan böyle bir oran belirlenmemişse kar veya zarar tarafların sermaye oranları üzerinden yapılmalıdır. Ebu Hanifi'ye göre kar zarar ortaklığına sadece sermaye koyarak ortak olan taraf sermayesi oranından fazla kar zarara ortak olamaz. Bu kural dahilinde kar zarar oranları istenildiği oranda belirlenebilir (Özeroğlu, 2014:763).

Müşareke finansman modeline dayanan sukuk modelinde hem sermaye hem emek ortaklarca ortaya konur. Müşareke faaliyet türünde, esas olarak hem sermayeyi hem de ortaklığı öngörür. Sermayedar, bir işletmeye sermaye koyar, ortak olur, kârı ve zararı paylaşır. Muşarakenin mudarabedan farkı, mudarabe de bir tarafta etkin olmayan sermayedar, diğer tarafta emeğini, çalışmasını ortaya koyan aktif bir girişimci olduğu halde; müşareke hem sermayedarın hem de girişimcinin etkin olduğu bir ortaklıktır. Ayrıca mudarabe de mali zararın sermayedara ait olmasına kârşılık, müşareke de zarar, taraflar arasında paylaşılmaktadır. (Takan, 2004:10) Bu itibarla muşarake ve mudarabe sukuk arasındaki farkı kar/zara paylaşım unsuru oluşturmaktadır. Muşarake sukukta tüm taraflar finansal riski taşıırken, mudarabe sukukta sadece yatırımcılar finansal kayıp riskini taşımaktadırlar. Muşarake sukukun bu finansal güvencesinden dolayı yatırımcılar açısından, mudarabeye göre daha faydalı olduğunu göstermektedir. (Adam ve Thomas, 2004: 10) Ayrıca muşarake sukuk, emek-sermaye ortaklığı şeklinde işleyen mudarabeden emek vb. sermaye getirilememesi ve bir ticari yatırımın finanse ediliyor olması yönleri ile de ayrışır. Dönemsel ödemeler ve vade sonunda yapılan ödemelerin yapılışı bakımından ise mudarabe ve muşarake benzerdir (Aktaş, 2016: 482).

4. MUDAREBE VE MÜŞARE SUKUKUN ORTAKLIĞA DAYALI KİRA SERTİFİKALARI BOYUTUYLA DEĞERLENDİRİLMESİ

Kira sertifikaları konusunda ilk düzenleme 2010 yılından SPK tarafından yayınlanan Seri III, No: 43 sayılı “Kira Sertifikalarına ve Varlık Kiralama Şirketlerine İlişkin Esaslar Hakkında Tebliğ 7 ” ile yapılmıştır. Bu tebliğ ile özellikle Körfez ülkelerinin fonlarını Türkiye'ye çekmek ve ülke içinde ise faizsiz yatırıma yönelmek isteyen kuruluşların kaynaklarının ekonomi içine sokulması amaçlanmıştır. Böylece hem ülke dışı kaynakların ülkemize çekilmesi hem de sermaye piyasasının yeni bir enstrüman kazanması sağlanmış olacaktır.

İlgili Tebliğ'de kira sertifikaları, “varlık kiralama şirketinin satın almak veya kiralamak suretiyle devraldığı varlıkların finansmanını sağlamak amacıyla düzenlediği ve sahiplerinin bu varlıklardan elde edilen gelirlerden payları oranında hak sahibi olmalarını sağlayan menkul kıymet, kira sukuku” şeklinde

tanımlanmıştır. Burada kira sertifikalarının kira sukuku ile sınırlandırıldığı ve kira sertifikası işleminin yalnızca varlıkların finansmanını sağlamak üzere gerçekleştirilebileceği anlaşılmaktadır (Koçak, 2012:181). Sermaye Piyasası Kurulu'na göre kira sertifikası her türlü varlık ya da hakkın finansmanını sağlamak için özel bir şirket olan varlık kiralama şirketi tarafından ihraç edilen ve sahiplerinin söz konusu varlık ya da haktan elde edilen gelirlerde payları oranında hak sahibi olmalarını sağlayan ve nitelikleri SPK'ca belirlenen sermaye piyasası araçları” olarak tanımlanmıştır (SPK, 2013: III-61.1). SPK'nın 6362 sayılı Kanun'a dayanarak çıkardığı Kira Sertifikaları Tebliğ'in de kira sertifikalarının, kanundakine benzer bir şekilde tanımlandığı ancak kanundaki tanımdan farklı olarak burada kira sertifikalarının menkul kıymet olarak nitelendirilmiştir. Görüldüğü üzere, gerek Sermaye Piyasası Kanununda gerekse de yeni Tebliğ'de, ilk düzenlemedeki sınırlandırmalar kaldırılarak, daha geniş bir uygulama alanı getirilmiştir. Böylece uluslararası standartlara uygun bu yeni düzenleme ile ülkemizin faizsiz finans ürünleri açısından küresel bir merkez hâline getirilmesi amaçlanmıştır (Aydın ve Ayyıldırım, 2015: 49-50).

Kira sertifikaları beş türe dayandırılarak ihraç edilirler. Bu türler; Sahiplik sözleşmesi, Yönetim sözleşmesine, Alım satım sözleşmesi, Ortaklık sözleşmesi ve eser sözleşmesidir. Bu türler haricinde olan kira sertifikaları Sermaye Piyasası Kurulunca bu tebliğ kapsamındaki türlere kıyas yapılarak neticelendirilir ve ihraçları sağlanır. Yatırımcılar hangi tür sözleşmeye dayandırılarak ihraç edilirse edilsin varlık ve haklar üzerinden bir kazanç doğuyorsa payları oranında bu kazançta ortaklardır. Kira sertifikalarının ihracı aşamasında, yatırımcıların zarara uğramaması için alınacak tedbirler Varlık Kiralama Şirketi (VKŞ) tarafından sözleşme kapsamına alınmalıdır (SPK, 2013: III-61.1, 4/1). Bu tebliğ kapsamında mudarebe ve müşareke sukuk, ortaklığa dayalı kira sertifikaları yönüyle ele alınarak açıklanmıştır.

Ortaklığa dayalı kira sertifikaları 28670 sayılı ve 7 Haziran 2013 tarihli resmi gazetede yayınlanan Kira Sertifikaları Tebliğinde iki farklı çeşit olarak ihraç edilebileceği anlaşılmaktadır. Bu müşareke ve mudarebe ayırımının tebliğde yapıldığını göstermektedir. Tebliğde ortaklığa dayalı kira sertifikaları “VKŞ'nin ortak girişime ortak olmak amacıyla ihraç ettiği kira sertifikalarıdır.” diye tanımlanmıştır (SPK, 2013: III-61.1, 8/1).

Sadece varlık kiralama şirketinin sermaye koyduğu ortaklıklarda, ortaklığın yönetimi girişimci veya üçüncü bir kişi tarafından gerçekleştirilebilir. Ortaklık sonunda oluşacak kar VKŞ ve girişimci arasından hangi oranda paylaşılacağı veya vekalet sözleşmesine göre girişimcinin alacağı sabit ücret ortaklık sözleşmesinde açıkça belirtilir. Sermaye şirketi olarak kurulan ortaklıklarda vekalet ücreti ve karın paylaşım oranı şirket esas sözleşmesinde ayrıca düzenlenir. Faaliyet sonucu oluşacak zarara Varlık kiralama şirketi sermaye ile sınırlı olarak katlanır. Kötü niyetli olarak veya hukuka aykırı hareket etmek nedeni ile oluşan zararlara VKŞ hiçbir şekilde katlanmaz. Bu tip zararların karşılanması amacı ile girişimci veya üçüncü kişilerden teminat istenip istenmeyeceği, istenecekse teminatın neler olduğu ortaklık sözleşmesi veya şirket esas sözleşmesinde belirtilir (SPK, 2013: III-61.1, 8/2).

Varlık kiralama şirketinin nakdi sermaye, diğer ortakların kişisel emek veya ticari itibardan başka sermaye koyduğu ortaklıklarda yönetim, ortaklarda veya üçüncü bir kişide olabilir. Ortaklık sözleşmesinde kar paylaşımının hangi oranlarda yapılacağı belirtilir. Sermaye şirketi kurularak ortaklık kuruluyorsa kar paylaşım oranı esas sözleşmede belirtilir. Faaliyet neticesinde zarar doğması durumunda ortaklar, ortaklık payları oranında ve sermayeleri ile sınırlı olarak zarara katlanırlar. Kötü niyetli olarak veya hukuka aykırı hareket etmek nedeni ile oluşan zararlara VKŞ hiçbir şekilde katlanmaz. Bu tip zararların karşılanması amacı ile VKŞ dışındaki ortaklardan, girişimci veya üçüncü kişilerden teminat istenip istenmeyeceği, istenecekse teminatın neler olduğu ortaklık sözleşmesi veya şirket esas sözleşmesinde belirtilir (SPK, 2013: III-61.1, 8/3).

Ortaklığa dayalı kira sertifikası ihraç edilmeden önce değerlendirme raporunun hazırlanması zorunludur. Bu değerlendirme raporunda belirlenen gerçeğe uygun değerın yüzde doksanı oranında kira sertifikası ihracı gerçekleştirilebilir (SPK, 2013: III-61.1, 8/4). Kira setifikası yatırımcısının temsilci olarak VKŞ tayin edilir. Varlık kiralama şirketi Ortak girişimin malvarlıkları veya diğer ortakların ortak girişim dışındaki malvarlıkları üzerinde ihraç tutarı kadar kira sertifikası yatırımcısı yararına rehin almak zorunludur (SPK, 2013: III-61.1, 8/5).

Ortaklığa dayalı kira sertifikaları ile mudarebe ve müşareke sukuk koşulları sağlanmaya çalışılmıştır. Dolayısıyla ortaklığa dayalı kira sertifikaları mudarebe ve müşareke sukuktan esinlenerek hazırlanmıştır. Ancak kira sertifikaları, mudarebe ve müşareke sukuku tam olarak karşılamada eksik kaldığı yönlerde mevcuttur.

Varlık kiralama şirketinin sermaye koyduğu ortaklıklarda, Varlık kiralama şirketi sermayesi tutarında zarardan sorumludur (Aktaş,2016: 483). Mudarebe sukukta sermayeyi koyan taraf tüm zarardan sorumludur. Emeğini ortaya koyan ortağın zararı emek kaybıdır. Kira sertifikalarıyla birlikte zararı sermayeyle sınırlandırmak kavramı ortaya konmuştur (Terzi, 2013: 62). Nelerin sermaye olarak konabileceği açısından ticari mallar, değerli metaller gibi bir tanımlama yapılmamıştır. Projenin gerçekleştirilmesinde gerçeğe uygun değerın tespiti yapıldıktan sonra varlık kiralama şirketi bu tutarın en fazla İhraç edilen sukuk (kira sertifikası) miktarı, yüzde doksanı kadar olmalıdır (Aktaş,2016: 482). Geriye kalan yüzde onluk kısım girişimci tarından karşılanmamalıdır. Bu durum her iki tarafın da sermaye koyduğu anlamına gelir ki, uluslararası anlamda bu durum mudarabe sukukta kesinlikle söz konusu değildir. Mudarebe yönteminde tüm aktifler yatırımcının varlığı kabul edilir. Mudarib aktiflerin karlı bir şekilde satılması durumunda karın paylaşımına katılmaktadır. Karın ortaya çıkmadığı durumlarda aktifler değer kazansa bile bu durum mudaribe bir kar sağlamamaktadır (Terzi, 2013: 62).

“Girişimci” veya onun belirlediği üçüncü kişilerin kasıtlı veya hukuk dışı eylemlerinden oluşan zararlar bu kapsamda değerlendirilmemektedir. Bu gibi durumlar için ortaklık sözleşmesi ve ortak girişim esas sözleşmesinde sukuk sahiplerinin haklarını korumak üzere teminat veya rehin hakkı belirlenebilecektir (Aktaş, 2016: 483). Bu da likiditenin reel piyasaya akışını kolaylaştırmaktadır.

5. MUDARABE VE MÜŞAREKE SUKUKUN ORTAKLIĞA DAYALI KİRA SERTİFİKALARI BOYUTUYLA MUHASEBELEŞTİRİLMESİ

Anonim şirketlerde TTK nun 342/1 maddesi, Limited şirketlerde TTK nun 581/1 gereğince Hizmet edimleri, kişisel emek, ticari itibar ve vadesi gelmemiş alacaklar sermaye olarak konulamaz (TTK madde 342/1 ve TTK madde 581/1).

Bu sebeple müşareke sukuk Anonim ve Limited şirketler açısından uygun iken, mudarebe sukuk emeğin konulması noktasında uygun olmamaktadır. Ancak Kollektif şirketler TTK nun 213/e maddesi, komandit şirketler TTK nun 213/e ve 307/1 maddesi gereğince nakit, nakit niteliğinde olmayan sermaye ve kişisel emek sermaye olarak konabilir. Kollektif ve komandit şirketler yönünden hem mudarebe sukuk hemde müşareke sukuk uygundur. Komandit şirketlerin komanditer ortakları TTK nun 307/2 maddesi gereğince kişisel emek ve ticari itibarı sermaye olarak koyamazlar (TTK madde 213/1, TTK madde 307/1 ve TTK madde 307/2).

Kollektif ve Komandit şirketlerde kişisel emeğin şirkete sermaye olarak konulmasının yevmiye kaydı açık bir şekilde belirtilmemiştir. Sermaye olarak konulacak emek, *1 Sıra No.lu Muhasebe Sistemi Uygulama Genel Tebliği* maddi olmayan duran varlıkların tanımına en uygun düşmektedir. Bu tebliğde maddi olmayan duran varlıklar “Herhangi bir fiziksel varlığı bulunmayan ve işletmenin belli bir şekilde yararlandığı veya yararlanmayı beklediği aktifleştirilen giderler ile belli koşullar altında hukuken himaye gören haklar ve şerefiyelerin izlendiği hesap grubu” olarak tanımlanmaktadır.

260. HAKLAR İmtiyaz, patent, lisans, ticari marka ve ünvan gibi bir bedel ödenerek elde edilen bazı hukuki tasarruflar ile kamu otoritelerinin işletmeye belirli alanlarda tanıdığı kullanma, yararlanma gibi yetkiler dolayısıyla yapılan harcamaları kapsar. 267. DİĞER MADDİ OLMAYAN DURAN VARLIKLAR ile 260 HAKLAR için sayılanların dışında kalan diğer maddi olmayan duran varlık kalemlerinin izlendiği hesaptır (1 Sıra No.lu Muhasebe Sistemi Uygulama Genel Tebliği). Bu sebeple mudarebe sukuk’un bir yönü olan emeğin, 267. DİĞER MADDİ OLMAYAN DURAN VARLIKLAR ile 260 HAKLAR hesaplarında kayda alınması uygun olanıdır. Aşağıda örnek olayda müşareke sukuk yönüyle muhasebe kayıtları örnek olayla anlatılmıştır.

Örnek Olay: İnşa İnşaat Anonim Şirketi bir alışveriş merkezinin inşaat işini 9.750.000,00-TL bedelle üstlenmiştir. Projenin 6 ay içerisinde teslim edilmesi gerekmektedir. Projenin toplam maliyeti 7.350.000,00-TL dir. İnşa İnşaat firması kaynak sağlamak amacıyla As Varlık Kiralama Anonim Şirketi ile sözleşme imzalamıştır. As Varlık Kiralama A.Ş. proje maliyeti için değerlendirme raporu hazırlatmış İnşa İnşaat A.Ş. nin hesapladığı tutar ile aynı tutarda değer tespiti yapılmıştır. As Varlık Kiralama A.Ş. fon oluşturmak için projenin toplam maliyet bedelinin (7.350.000,00-TL x 0.90*) yüzde doksanı olan

* Ortaklığa dayalı kira sertifikalarına ilişkin özel hükümler, MADDE 8- (4) Ortaklığa dayalı kira sertifikası ihraç tutarı, 11 inci madde çerçevesinde hazırlanan değerlendirme raporunda tespit edilen gerçeğe uygun değer % 90’ını aşamaz. Diğer bir ifadeyle varlık kiralama şirketi yaptırmış olduğu değerlendirme raporunda çıkan bedelin en fazla %90 kadar sukuk ihracında bulunabilir.

6.615.000,00-TL tutarında kira sertifikası ihracında bulunmuştur. Varlık kiralama şirketi olan İnşa İnşaat A.Ş. sağladığı bu finansmanı alış veriş merkezinin yapım maliyetini oluşturan unsurlar için kullanacaktır. Sözleşmeye istinaden kira ödemelerini İnşa İnşaat A.Ş. aylık dönemlerde sukuk ihraç bedelinin %2 si oranında gerçekleştirecektir. As Varlık Kiralama A.Ş. proje sonunda oluşacak kardan % 75 oranında pay alacaktır.

5.1.Kaynak Kuruluş Açısından Muhasebeleştirilmesi

İnşa İnşaat A.Ş. nin varlık kiralama şirketi ile sözleşme imzaladığında yapılacak yevmiye kaydı.

-----01/04/2018-----			
950 KİRA SERTİFİKALARI SÖZLEŞMELERİ HS.		6.615.000,00	
950.01 As Varlık Kiralama A.Ş./A Alış Veriş merkezi Sözl.			
951 KİRA SERTİFİKALARI SÖZLEŞ.KARŞILIK HS.			6.615.000,00
951.01 As Varlık Kiralama A.Ş./A Alış Veriş merkezi Sö			

Sözleşmenin takip edilmesi açısından nazım hesaplarda tutulması uygundur. Varlık kiralama şirketinin kira sertifikası ihracı ile oluşturduğu fonları İnşa İnşaat A.Ş. ye göndermesi durumunda yapılacak yevmiye kaydı.

-----01/04/2018-----			
102 BANKALAR HS.		6.615.000,00	
102.01 A Bankası TL Hs.			
309 DİĞER MALİ BORÇLAR HS.			6.615.000,00
309.01 As Varlık Kiralama A.Ş.			

As Varlık Kiralama A.Ş. ye olan borçlar 309 DİĞER MALİ BORÇLAR hesabının yanında 336 DİĞER ÇEŞİTLİ BORÇLAR hesabında da izlenebilir. 35 YILLARA YAYGIN İNŞAAT VE ONARIM HAKEDİŞLERİ grubunda 353 KİRALAMA İŞLEMİNDEN BORÇLAR hesabında takip edenler olsa da ortaklığa dayalı kira sertifikaları inşaat işinden kaynaklanmayan ve taahhüt içermeyen bir ortaklıktan da ihraç olunabilir. Ayrıca burada ki borç ilişkisi finansman sağlamaya yönelik bir borç ilişkisi durumudur. Muhasebenin temel ilkelerinden özün önceliği kavramına göre borcun mali borç olması ve bulunduğu hesap grubunun finansman sağlamaya yönelik borçları içermesi yönünden 309 DİĞER MALİ BORÇLAR/409 UZUN VADELİ DİĞER MALİ BORÇLAR hesabında tutulması daha doğru olacaktır.

İnşa İnşaat A.Ş. nin aylık kira ödemesi yapması durumunda yapılacak yevmiye kaydı.

Kira sertifikası ihracı tutarı 6.615.000,00-TL,

Kira ödemesi tutarı (6.615.000,00-TL X 0,02 =132.300,00-TL).

-----01/05/2018-----			
780 FİNANSMAN GİDERLERİ		132.300,00	
780.01 Kira Sertifikası Giderleri			
	102 BANKALAR HS.		132.300,00
	102.01 A Bankası TL Hs.		

İnşa İnşaat A.Ş. Haziran, Temmuz, Ağustos, Eylül, Ekim aylarında da aylık kira ödemelerini yukarıdaki gibi yapacaktır. Kira ödemesi kaynak kuruluşun yapacağı faaliyet için sağlamış olduğu finansmanın bir gideri olduğu için 780 FİNANSMAN GİDERLERİ hesabında izlenmelidir.

Sözleşme süresi sonunda (Ekim ayı) İnşa İnşaat A.Ş. nin kira sertifika tutarının Varlık kiralama şirketine devri yapılacaktır. Yapılacak bu devrin yevmiye kaydı şu şekilde olacaktır.

-----01/10/2018-----			
309 DİĞER MALİ BORÇLAR HS.		6.615.000,00	
309.01 As Varlık Kiralama A.Ş.			
	102 BANKALAR HS.		6.615.000,00
	102.01 A Bankası TL Hs.		

Vade sonunda İnşa İnşaat A.Ş. nin varlık kiralama şirketi ile sözleşmesinin sona ermesi durumunda yapılacak yevmiye kaydı nazım hesapların kapatılması şeklinde olacaktır.

-----01/10/2018-----			
951 KİRA SERTİFİKALARI SÖZLEŞ.KARŞILIK HS.		6.615.000,00	
951.01 As Varlık Kiralama A.Ş./A Alış Veriş Merkezi Sözl.			
	950 KİRA SERTİFİKALARI SÖZLEŞMELERİ HS.		6.615.000,00
	950.01 As Varlık Kiralama A.Ş./A Alış Veriş merkezi Sö		

Bu uygulama ortaklığa dayalı kira sertifikalarına aynı zamanda dayandığı finansman modeline göre sukuk türlerinden müşareke ve mudarabe sukuk modeline uygun bir uygulama türüdür.

5.2.Varlık Kiralama Şirketi Açısından Muhasebeleştirilmesi

As Varlık Kiralama A.Ş. ile İnşa İnşaat A.Ş. nin sözleşme imzalanmasında yapılacak yevmiye kaydı.

-----01/04/2018-----			
950 KİRA SERTİFİKALARI SÖZLEŞMELERİ HS.		6.615.000,00	
950.01 İnşa İnşaat A.Ş./A Alış Veriş merkezi Sözl.			
951 KİRA SERTİFİKALARI SÖZLEŞ.KARŞILIK HS.			6.615.000,00
951.01 İnşa İnşaat A.Ş./A Alış Veriş merkezi Sözl.			

Yapılan sözleşmenin takip edilmesi açısından nazım hesaplarda tutulması uygundur. As Varlık Kiralama A.Ş. kira sertifikası ihracında yapılacak yevmiye kaydı.

-----01/04/2018-----			
102 BANKALAR HS.		6.615.000,00	
102.01 T Bankası TL Hs.			
306 ÇIKARILMIŞ DİĞER MENKUL KIYMETLER HS.			6.615.000,00
306.01 Ortaklığa Dayalı Kira Sertifikası/İnşa İnşaat A.Ş.			

Varlık kiralama şirketi kira sertifikası ihracından yatırımcıdan elde ettiği fonlara karşılık sukuk yatırımcısına borçlanmaktadır. Kira sertifika ihraçları 30 Mali borçlar grubunda 306 ÇIKARILMIŞ DİĞER MENKUL KIYMETLER hesabında takip edilir. Uzun vadeli olanlar 406 ÇIKARILMIŞ DİĞER MENKUL KIYMETLER hesabında takip edilir.

As Varlık Kiralama A.Ş. kira sertifikası ihracı tutarının İnşa İnşaat A.Ş. ye gönderilmesi durumunda yapılacak yevmiye kaydı.

-----01/04/2018-----			
120 ALICILAR HS.		6.615.000,00	
120.01 İnşa İnşaat A.Ş.			
102 BANKALAR HS.			6.615.000,00
102.01 T Bankası TL Hs.			

Kaynak kuruluş sözleşme kapsamında varlık kiralama şirketinin müşterisi konumunda olup faaliyet alanındaki bu cari hesabın takibi 12 TİCARİ ALACAKLAR hesap grubunun içerisinde kısa vadeli 120 ALICILAR, uzun vadeli 220 ALICILAR hesabında takip edilir.

As Varlık Kiralama A.Ş. nin kira sertifikası yatırımcılarına aylık kira ödemeleri yapması durumunda yapılacak yevmiye kaydı.

Stopaj kesintisi olmuş ise yurtiçi sukuk getirilerinde % 10 stopaj uygulaması söz konusudur. 132.300,00 TL içinden % 10 stopaj kesilecektir.

$$132.300,00 \text{ TL} / 1.10 = 120.272,73 \text{ TL ödeme}$$

$$132.300,00 \text{ TL} - 120.272,73 \text{ TL} = 12.027,27 \text{ kira sertifikası için kesilen stopaj}$$

-----01/05/2018-----			
740 HİZMET ÜRETİM MALİYETİ HS.		132.300,00	
740.04.01 Ortaklığa Dayalı Kira Sertifikası Kira Ödemesi			
102 BANKALAR HS.			120.272,73
102.01 T Bankası TL Hs.			
360 ÖDENECEK VERGİ VE FONLAR HS.			12.027,27
360.10 Kira Sertifikası Ödenecek Stopaj Hs.			

As Varlık Kiralama A.Ş. yatırımcılarına Haziran, Temmuz, Ağustos, Eylül ve Ekim aylarında da aylık kira ödemelerini yukarıdaki gibi yapacaktır.

As Varlık Kiralama A.Ş. nin İnşa İnşaat A.Ş. den sözleşme sonunda kira sertifika bedellerini geri alması durumunda yapılacak yevmiye kaydı.

-----01/10/2018-----			
102 BANKALAR HS.		6.615.000,00	
102.01 T Bankası TL Hs.			
120 ALICILAR HS.			6.615.000,00
120.01 İnşa İnşaat A.Ş.			

As Varlık Kiralama A.Ş. nin kira sertifika bedellerini yatırımcısına geri ödemesi durumunda yapılacak yevmiye kaydı.

-----01/10/2018-----			
306 ÇIKARILMIŞ DİĞER MENKUL KIYMETLER HS.		6.615.000,00	
306.01 Ortaklığa Dayalı Kira Sertifikası/İNŞA İNŞAAT A.Ş.			
102 BANKALAR HS.			6.615.000,00
102.01 T Bankası TL Hs.			

Kaynak kuruluştan geri alınan sermaye, sukuk yatırımcısına geri ödenir ve kira sertifikalarının takip edildiği hesap olan Çıkarılmış Diğer Menkul Kıymetler Hesabı kapatılır (Erdal, 2015: 108).

Sözleşme süresi sonunda As Varlık Kiralama A.Ş. nin ortaklıktan elde ettiği kazancın yapılacak yevmiye kaydı.

-----01/04/2018-----			
120 ALICILAR HS.		1.800.000,00	
120.01 İnşa İnşaat A.Ş.			
600 YURTİÇİ SATIŞLAR HS.			1.800.000,00
600.01 Ortaklığa Dayalı Kira Sertifikası İhraç Gelirleri			

İnşaattan elde edilecek toplam gelir: 9.750.000,00-TL dir.

İnşaatın toplam maliyeti: 7.350.000,00-TL
Toplam kar: 2.400.000,00-TL dir.
Sözleşme gereği varlık kiralama şirketinin elde edeceği kar:
2400.000,00 X 0,75 = 1.800.000,00-TL dir.

6 Gelir tablosu hesapları içinde 60 Brüt satışlar hesap grubu işletmenin ana faaliyetleri sonucunda satılan mal ve hizmetlerin takip edildiği hesap grubudur (Gökçen, 2015: 194). Bu açıdan varlık kiralama şirketinin ana gelirlerini esas faaliyetinin bir sonucu olan kira sertifikası ihraç gelirleri oluşturması sebebi ile gelirler, bu grubun 600 YURTİÇİ SATIŞLAR hesabında izlenmelidir. Burada elde edilen gelirden kira sertifikası yatırımcıları da müşareke sözleşmesinde belirtilmiş ise pay alabilirler. Varlık kiralama şirketi kira sertifikası yatırımcılarına vermiş olduğu pay oranında daha düşük gelir etmiş olur.

Sözleşme süresi sonunda İnşa İnşaat A.Ş. nin elde ettiği kazancın As Varlık Kiralama A.Ş. tarafından tahsil edilmesi durumunda yapılacak yevmiye kaydı.

-----01/10/2018-----			
102 BANKALAR HS.		1.800.000,00	
102.01 T Bankası TL Hs.			
120 ALICILAR HS.			1.800.000,00
120.01 İnşa İnşaat A.Ş.			

Vade sonunda As Varlık Kiralama A.Ş. nin İnşa İnşaat A.Ş. ile sözleşmesinin sona ermesi durumunda yevmiye kaydı.

-----01/10/2018-----			
951 KİRA SERTİFİKALARI SÖZLEŞ.KARŞILIK HS.		6.615.000,00	
951.01 İnşa İnşaat A.Ş./A Alış Veriş Merkezi Sözl.			
950 KİRA SERTİFİKALARI SÖZLEŞMELERİ HS.			6.615.000,00
950.01 İnşa İnşaat A.Ş./A Alış Veriş merkezi Sözl.			

5.3.Kira Sertifikası Yatırımcısı Açısından Muhasebeleştirilmesi

Ortaklığa dayalı kira sertifikalarını, sahipliğe dayalı kira sertifikalarını, alım satıma dayalı kira sertifikalarını, eser sözleşmesine dayalı kira sertifikalarını ve yönetim sözleşmesine dayalı kira sertifikalarını birincil veya ikincil piyasalarda alıp satan özel veya tüzel kişilikli yatırımcılara kira sertifikası yatırımcı denir. Kira sertifikaları alım satımı, uzun ve kısa vadeli olmak üzere Tek tüzen hesap planında Menkul Kıymetler grubu ve Mali Duran Varlıklar Grubunda takip edilir. Kira sertifikalarının kısa vadeli olanları alım satım amaçlı edinilmekte olduğundan Menkul kıymet olarak, uzun vadeli olanları ise yatırım olarak görüldüğünden Maddi Duran Varlık olarak adlandırılır (Sevilengül, 2017: 187).

Kira sertifikası yatırımcıları, vadesi bir yıldan az (kısa vadeli) olan kira sertifikası yatırımlarını Menkul Kıymetler grubunun Diğer Menkul Kıymetler hesabının borcuna, kira sertifikalarının vade sonu gelmesi halinde ise alacağına yazarak yevmiye kaydını oluştururlar. Vadesi bir yıldan fazla (uzun vadeli) olan kira sertifikası yatırımları ise Mali Duran Varlık grubunun diğer mali duran varlıklar hesabının borcuna, vade sonu gelmesi halinde ise alacağına yazılarak yevmiye kaydı oluşturulur.

Örnekte de As Varlık Kiralama A.Ş. fon oluşturmak için 6.615.000,00-TL tutarında kira sertifikası ihracında bulunmuştur. Sözleşmeye istinaden kira ödemelerini İnşa İnşaat A.Ş. aylık dönemlerde sukuk ihraç bedelinin %2 si oranında gerçekleştirecektir. Tüm kira sertifikalarının Akaz Tekstil A.Ş. tarafından alındığını varsayılırsa yatırımcının yevmiye kayıtları aşağıdaki şekilde yapılabilir.

Akaz Tekstil A.Ş. kira sertifikası yatırımında bulunması halinde yapması gereken yevmiye kaydı.

-----01/04/2018-----			
118 DİĞER MENKUL KIYMETLER HS./248 DİĞER MALİ DURAN VARLIKLAR HS.		6.615.000,00	
108.01 As Varlık Kiralama A.Ş./Ort.Day.Kira Sert./248.01 As Varlık Kiralama A.Ş./Ort.Day.Kira Sert.			
	102 BANKALAR HS.		6.615.000,00
	102.01 P Bankası TL Hs.		

Kira sertifikalarında getiri Hazır Değerler hesabına borç, gelir tablosu hesaplarından Diğer Olağan Gelir ve Karlar hesabına alacak kaydedilerek tahakkuk ettirilir. Bu kayıtla getiri kar zarar hesaplarına da aktarılmış olur. Getirinin tahsil edilmesi ile Hazır Değerler hesabına alacak yazılarak hesap kapatılır. Stopaj kesintisi olmuş ise (yurtiçi sukuk getirilerinde % 10 stopaj uygulaması vardır.) Peşin ödenen vergi ve fonlar hesabına borç kaydedilir. Yıllık gelir veya kurumlar vergisi beyannamesinde beyanname üzerinde ödenen vergi hesaplanan vergiden tenzil edilir.

Akaz Tekstil A.Ş.nin kira sertifikası getirisinin tahakkuk edilmesinde yapılacak yevmiye kaydı.

-----01/05/2018-----			
108 HAZIR DEĞERLER HS.		132.300,00	
108.01 Ortaklığa Dayalı Kira Sertifikası			
	649 DİĞER OLAĞAN GELİR VE KARLAR HS.		132.300,00
	649.01 Ortaklığa Dayalı Kira Sertifikası Gelirleri		

Akaz Tekstil A.Ş. Haziran, Temmuz, Ağustos, Eylül, Ekim aylarında da kira sertifikası getirisinin tahakkuk edilmesinin yevmiye kaydını aynı şekilde yapacaktır. Akaz Tekstil A.Ş.nin kira sertifikası getirisinin tahsil edilmesi durumunda yapılacak yevmiye kaydı.

-----01/05/2018-----			
102 BANKALAR HS.		120.272,73	
102.01 P Bankası TL Hesabı			
193 PEŞİN ÖDENEN VERGİ VE FONLER HS.		12.027,27	
193.01 Kira Sertifikası Gelir Vergisi Ödemesi			
	108 HAZIR DEĞERLER HS.		132.300,00
	108.01 Ortaklığa Dayalı Kira Sertifikası		

Akaz Tekstil A.Ş. Haziran, Temmuz, Ağustos, Eylül, Ekim aylarında da kira sertifikası getirisinin **taahsil** edilmesinin yevmiye kaydını aynı şekilde yapacaktır. Akaz Tekstil A.Ş. nin kira sertifikasının vade sonunda yapılacak yevmiye kaydı.

-----01/10/2018-----			
102 BANKALAR HS.		6.615.000,00	
102.01 P Bankası TL Hs.			
	118 DİĞER MENKUL KIYMETLER HS./248 DİĞER MALİ DURAN VARLIKLAR HS.		6.615.000,00
	108.01 As Varlık Kiralama A.Ş./Ort.Day.Kira Sert./248.01 As Varlık Kiralama A.Ş./Ort.Day.Kira Sert.		

Kira sertifikalarının elden çıkartılması veya ikincil piyasada işlem görenler için vadesi gelmeden ikincil piyasada satılması halinde kısa vadeli kira sertifikası yatırımları için olanlar 118-DİĞER MENKUL KIYMETLER hesabının alacağına, uzun vadeli kira sertifikası yatırımları için olanlar 248-DİĞER MALİ DURAN VARLIKLAR hesabının alacağına kayıt edilir. Kira sertifikası yatırımında bulunan şirket kira sertifikasını aldığı değerden daha yüksek bir değere satarsa, 645-MENKUL KIYMET SATIŞ KARLARI hesabına alacak kaydedilir. Bu durumda kar oluşmuş demektir. Kira sertifikalarını aldığı değerden düşük bir bedelle satarsa 655-MENKUL KIYMET SATIŞ ZARARLARI hesabının borcuna kaydedilir. Bu durumda zarar oluşmuş demektir.

Akaz Tekstil A.Ş. Kira sertifikalarını 10.07.2018 tarihinde Ukar Demir A.Ş. ye 7.000.000,00-TL bedelle satması durumunda yapılacak yevmiye kaydı.

-----10/07/2018-----			
102 BANKALAR HS.		7.000.000,00	
102.01 P Bankası TL Hs.			
	118 DİĞER MENKUL KIYMETLER HS./248 DİĞER MALİ DURAN VARLIKLAR HS.		6.615.000,00
	108.01 As Varlık Kiralama A.Ş./Ort.Day.Kira Sert./248.01 As Varlık Kiralama A.Ş./Ort.Day.Kira Sert.		
	645 MENKUL KIYMET SATIŞ KARLARI HS.		385.000,00
	645.01 As Varlık Kiralama A.Ş./Ort.Day.Kira Sert.		

Akaz Tekstil A.Ş. Kira sertifikalarını 10.07.2018 tarihinde Ukar Demir A.Ş. ye 6.500.000,00-TL bedelle satması durumunda yapılacak yevmiye kaydı.

-----10/07/2018-----			
102 BANKALAR HS.		6.500.000,00	
102.01 P Bankası TL Hs.			
655 MENKUL KIYMET SATIŞ ZARARLARI HS.		115.000,00	
655.01 As Varlık Kiralama A.Ş./Ort.Day.Kira Sert.			
	118 DİĞER MENKUL KIYMETLER HS./248 DİĞER MALİ DURAN VARLIKLAR HS.		6.615.000,00
	108.01 As Varlık Kiralama A.Ş./Ort.Day.Kira Sert./248.01 As Varlık Kiralama A.Ş./Ort.Day.Kira Sert.		

Kira sertifikalarının maliyet değerinin altında veya üstünde bir değerle satılması, kira sertifikalarında oluşan bir değer düşüklüğü gelir tablosu hesaplarına yukarıdaki şekilde aktarılarak işletmenin dönem kar zararına yansıtılmış olur.

6. SONUÇ

Sukuk, Özellikle son on, onbeş yılda faizsiz finansman alanında en hızlı gelişme kaydeden alanlardan birisi olmuş ve sukuk piyasası devletler ve özel sektör açısından önemli bir fon kaynağı haline gelmiştir. Ancak sukuk birçok çeşit ve işlem esnekliğine sahip olmasına rağmen, hala etkin bir biçimde kullanılamamaktadır. Dünya üzerinde alışkanlık haline gelmeye başlayan krizlere karşı İslami finans ürünlerinin başarısı ve direnci ispatlanmıştır.

Dünya genelinde artan önemine rağmen Türkiye’de sukuk ihracı henüz çok yenidir. Buna rağmen Türkiye jeopolitik ve siyasi konumu gereği sukuk piyasalarının merkezi olmaya aday bir ülkedir. Sermaye Piyasası Kurulu sertifika türlerini kira sertifikaları adı altında tanımlamıştır. Sermaye Piyasası Kurulu 07/06/2013 tarihinde 28670 sayılı gazetede yayımlanan tebliğ ile kira sertifikalarının türleri ve

genel esasları ilgili açıklamalarda bulunulmuştur. Bu tebliğ kapsamında mudarebe ve müşareke sukuk, ortaklığa dayalı kira sertifikaları başlığı altında açıklanmıştır.

Bir projenin gerçekleştirilmesinde gerçeğe uygun değerın tespiti yapıldıktan sonra varlık kiralama şirketi bu tutarın en fazla yüzde doksanına kadar kira sertifikası ihracında bulunabilir. Geriye kalan yüzde onluk kısım girişimci tarafından karşılanmamaktadır. Ancak burada her iki tarafın da sermaye koyduğu anlaşılmaktadır ki, uluslararası anlamda bu durum mudarabe sukuk için kesinlikle söz konusu değildir. Bu sebeple Ortaklığa dayalı kira sertifikaları müşareke sukukta daha çok karşılık bulmaktadır.

Ortaklığa dayalı kira sertifikalarında emeğinde göz önünde tutulduğu bir yapı oluşturulması durumunda ancak mudarebe sukukun işlem görmesi mümkün olur. Bu itibarla mudarebe ve müşareke sukuk ayrıntılı bir şekilde ele alınmalı, ayrıştığı noktalar doğru tespit edilmelidir. Dini hassasiyetleri göz önünde bulunduran yatırımcıların piyasaya çekilmesi ve kaynak oluşturma hedef alındığına göre, kira sertifikaları bu hassasiyet içinde hazırlanarak uygulanmalıdır.

Anonim şirketlerde ve Limited şirketlerde hizmet edimleri, kişisel emek, ticari itibar ve vadesi gelmemiş alacaklar sermaye olarak konulamaz. Bu sebeple müşareke sukuk Anonim ve Limited şirketler açısından uygun iken, mudarebe sukuk emeğin konulması noktasında uygun olmamaktadır. Ancak Kollektif şirketler ve komandit şirketler de nakit, nakit niteliğinde olmayan sermaye ve kişisel emek sermaye olarak konabilir. Kollektif ve komandit şirketler yönünden hem mudarebe sukuk hemde müşareke sukuk uygundur. Bununla beraber Komandit şirketlerin komanditer ortakları, kişisel emek ve ticari itibarı sermaye olarak koyamazlar.

Kollektif ve Komandit şirketlerde kişisel emeğin şirkete sermaye olarak konulmasının yevmiye kaydı açık bir şekilde belirtilmemiştir. Sermaye olarak konulacak emek, *1 Sıra No.lu Muhasebe Sistemi Uygulama Genel Tebliği* maddi olmayan duran varlıkların tanımına en uygun düşmektedir. Bu sebeple mudarebe sukuk'un bir yönü olan emeğin, 267. DİĞER MADDİ OLMAYAN DURAN VARLIKLAR ile 260 HAKLAR hesaplarında kayda alınması uygun olanıdır.

Sonuç olarak muhasebe sistemi içerisinde mudarebe ve müşareke sukuka has bir uygulama bulunmamakta, muhasebe kayıtları kira sertifikası benzerlerinin kayıtlarına kıyasen yapılmaktadır. Kira sertifikaları hesap kodlarının tanımlanması kurumsal yatırımcılar açısından daha bir kolaylık oluşturacaktır. Bu durum kira sertifikalarının diğer yatırım araçlarına göre önem derecesini de yükseltecektir.

KAYNAKÇA

ADAM N. J. VE THOMAS A. (2005) "ISLAMIC BONDS: YOUR GUIDE TO ISSUING, STRUCTURING AND INVESTING IN SUKUK", LONDON: EUROMONEY BOOKS

al-Bashir M. ve al-Amine M. (2001) "The Islamic Bonds Market: Possibilities And Challenges"

International Journal of Islamic Financial Services 3 (1): 1-18

- Alpaslan H. İ. (2014) “Yeni Bir Finansman Aracı Olarak Sukuk (Kira Sözleşmesi) ve Muhasebeleştirilmesi”, Marmara Üniversitesi Finansal Araştırmalar ve Çalışmalar Dergisi, 6 (11):15-31
- Angelo M. V. (2010) *Current Issues In Islamic Banking And Finance: Resilience And Stability In The Present System*. Singapore: World Scientific.
- Ausaf, A. (1993) *Contemporary practices of Islamic financing techniques*. Islamic Development Bank, Islamic Jeddah: Islamic Development Bank, IRTI Research and Training Institute Research Paper No.20. s.49. <http://www.irtipms.org/PubDetE.asp?pub=25> (Erişim Tarihi 15.09.2018).
- Brugnoni A. (2008) “Shariah governance at work: from asset-based to asset-back Sukuk” SHİRKAH, The First Swiss Magazine of İslamic Banking&Finans, 2(7): 20-32
- Christophe J. G. , Rima T.-A. and Laurent W. (2010) “Do equity-based *Sukuk* structures in Islamic capital markets manifest the objectives of Shariah?”, *Journal of Financial Services Marketing* 15(3): 203-214
- Deloitte, (2015) *A prime location for Sukuk issuance, Luxembourg: MarCom*,
- DIFC, (2009) *Sukuk Guidebook, Dubai : Dubai International Financial Centre*, <https://www.difc.ae/files/1014/5508/7896/islamic.pdf> (18.10.2018)
- El-Nahwi S. M. (1993) “Potential Islamic Certificates for Resource Mobilization”, *Islamic Economic Studies*, 1(1):57-69
- Engku R. A. Nermin K. Muhammad R. F. E. and Muhamad N. H. (2015) “Application of The Concept Of Beneficial Ownership in Şukūk Structures: An Islamic LegalAnalysis”, *ISRA International Journal of Islamic Finance*, 7(2): 105-181
- Hanefah M. M., (2013) Noguchi A. and Muda M. “Sukuk: Global Issues And Challenges”, *Journal of Legal, Ethical and Regulatory Issues*, 16(1): 107-119
- Khan M. A. (2003) *Islamic Economics and Finance: Glossary*, 2.Edition. London:Routledge,
- Khayrullah W. (1994) “Al-Muqaradah Bonds as the Basis of Profit Sharing”, *Islamic Economic Studies*,1(2):79-105
- Kumaş M. S. (2002) “Bir Finansman Yöntemi Olarak İş Ortaklığı Uygulaması -Mudârabe-Commenda Karşılaştırması”, *Uludağ Üniversitesi İlâhiyat Fakültesi Dergisi*, 15 (1):369-383
- Michael J.T. M. (2007) “Contractual Enforceability Issues: Sukuk and Capital Markets Development” *Chicago Journal of International Law*, 7(2): 427-433

- Nienhaus V., Lampur K. and Karatas A., (2016) “Market perceptions of liquid sovereign Sukuḱ: a new asset class?”, *International Journal of Islamic and Middle Eastern Finance and Management*, 9 (1):87-108
- Odabaşı M. ve Aktepe İ. E. (2012) *Faizsiz Bankacılık Standartları*, İstanbul: Türkiye Katılım Bankaları Birliği Yayın No: 2.
- Özeroğlu, A. İ. (2014) “Sukuk Ve Türkiye’de Sukukun Uygulanabilirliđinin Değerlendirilmesi”, *Tarih Okulu Dergisi (TOD)*, 7 (19): 751-772
- Said A. and Rihab G. (2013) “The Determinants of Sukuk Market Development: Does Macroeconomic Factors Influence the Construction of Certain Structure of Sukuk?”, *Journal of Applied Finance & Banking*, 3(5): 252-253
- Sarıpuđin K. N., Mohamad S., Razif N., Luđman F. M., Haji A. and Rahman N. N. A. (2012) “Case Study on Sukuk Musharakah Issued in Malaysia, Middle-East” *Journal of Scientific Research*, 2 (12): 168-175
- Selçuk M. (2014) “Revaçta Olan Bir İslami Finansman Aracı: Sukuk”, III. Türkiye Lisansüstü Çalışmalar Kongresi, Bildiriler Kitabı III, Sakarya: Sakarya Üniversitesi.
- Sevilengül Orhan. (2017) *Genel Muhasebe*, 16. Baskı, Ankara: Gazi Kitapevi.
- Söyler İ. (2015) *Hukuki ve Mali Boyutlarıyla Sukuk (Kira Sertifikaları)*, 2. Baskı, Ankara: Gazi Kitabevi.
- Şekerci O. (1981) *İslam Şirketler Hukuku*, Emek Sermaye Şirketi, İstanbul: Marifet Yayınları
- Takan M. ve Boyacıoğlu M. A., (2016) *Bankacılık: Teori Uygulama ve Yönetim*, 6. Baskı. Ankara: Nobel Yayınevi.
- Terzi Ahmet. (2013) “[Katılım Bankacılığı: Kitaba Uymak mı, Kitabına Uydurmak mı?](#)”, *Karadeniz Sosyal Bilimler Dergisi*, 5/9: 55-77
- Yılmaz E. (2014) “Yeni Bir Finansal Araç Olarak Sukuk: Çeşitleri, Türkiye Uygulaması ve Vergilendirilmesi”, *Muhasebe ve Finansman Dergisi*, 61: 81-99
- Yılmaz E. ve Gökgöz A. (2015) *Sukuk Muhasebesi (Kira Sertifikalarına İlişkin Teori-Mevzuat-Uygulama)*, 1.basım, Ankara: Savaş Yayınevi.